

NITRANIA OŽIVILI TRÓJU

Grécke báje svojou dejovosťou, záhadnosťou i dramatickosťou odjakživa priťahovali umelcov k ich spracovaniu, k odhaleniu tajných vzťahov, o ktorých vedeli iba ich tvorcovia.

Niektoré z nich ostali dodnes iba fikciou, iných existenciu potvrdili archeologické vykopávky a využili umelci na rozličnej úrovni – od literatúry faktu až po komerčné krimipríbehy. Túžba človeka odkrývať staré záhadné svety a hľadať imaginárne poklady priviedla mnohých bádateľov k závažným informáciám, ktoré následne vykladala veda a vytvárala obraz o živote a myslení ľudí v minulosti. Ľudstvo v súčasnosti disponuje takým kvantom historických údajov, že práve v školskej praxi, teda vo vzdelávaní nastáva problém so selekciou a vyberaním podstatných téz a údajov. Poskytnúť základné penzum vedomostí, ktoré by deti dokázali spracovať a orientovať sa v spleti historických dejov, je úlohou nielen pedagogiky, ale aj umenia, v danom prípade divadla.

V Starom divadle Karola Spišáka v Nitre sa odvážili siahnuť na jeden z najzložitejších príbehov gréckych báji – na porážku Tróje. Hudobný epos pre malých aj veľkých uviedli pod jednoduchým názvom *Trója*. Doplnili by sme, skôr pre tých väčších, lebo dĺžku a náročnosť predstavenia pravdepodobne menšie deti nezvládnu.

Autorka scenára Slavka Civiňová (známa spoluorganizátorka festivalu Divadelná Nitra a autorka či scenáristka spolupracujúca s režisérom Petrom Oravcom) dlho uvažovala, kým sa dala do projektu divadelnej podoby historickej Tróje. Vybrať z množstva a rozľahlej spleti údajov (vedeckých i bájných) nebola ľahká úloha. Zložitosť faktografie nebola jediným problémom. Pristupoval aj vek príjemcu, ktorý bolo potrebné rešpektovať a zároveň – poznajúc náročnosť dnešných teenagerov, či skôr ich rozmazanosť médiami a neochotu vnímať umelecké dielo – zvoliť žáner, ktorý poznajú a budú ochotní prijať. Preto autorka zvolila spoluprácu s autorom hudby Petrom Vlčkom a spestrila príbeh niekoľkými hudobnými vstupmi. A dobre urobila, lebo práve tie boli na otvorenej scéne najčastejšie odmenené potleskom.

Réžie sa ujal už spomenutý režisér Peter Oravec, známy aj v Česku režirovaním muzikálov. P. Oravec inklinuje nielen k hudobným divadelným tvarom, ale aj k bohatej výprave, čo v prípade historickej témy je vhodné a funkčné. K spolupráci si prizval autora scény Pavla Andraška a mladú autorku kostýmov a bábok Terezu A. Hudákovú, ktorá pokračuje v šľapajach otca Ivana a starého otca Štefana Hudáka, známych scénografov. Okrem bohatých kostýmov hercov sa na scéne objavovali bábky vo veľkosti ľudí, malé

bábky, napr. ako postavičky vojakov, vyskakujúcich z trójskeho koňa a napokon veľkorozmerné tváre bohov na Olympe a mnoho ďalších originálnych rekvizít a výtvarných nápadov (lode na klobúkoch, čln odvážajúci mŕtveho apod.). Výborným nápadom boli hobliny či umelá slama, ktoré pokrývali celú scénu a slúžili raz ako púštny piesok, inokedy ako morské vlny a pod. Vyvolávali ilúziu, ktorú režisér potreboval vytvoriť. P. Andraško aj T. Hudáková v značnej miere prispeli k pôsobivému vizuálnemu zážitku.

P. Oravec pracoval s celým hereckým kolektívom divadla, ba musel si prizvať aj hosťujúcich hercov. Dohliadol nielen na dramatický spád príbehu, ale aj na spevácke výstupy neškolených spevákov (všetko hrali iba bábkoherci), tanečné vsuvky, súboje atď. Na relatívne malom javisku sa odohrávali veľké historické príbehy, boje a nesmrteľné lásky. Jazykom, výtvarne i hereckým prejavom bol rozlíšený svet bohov na Olympe (teda hore) a svet ľudí (dole na zemi). Božský pôvod porušovali tri bohyne, ktoré sa hašterili ako „kofy na trhu“. Možno by bolo stálo za pokus ubrať zo slovníka i temperamentného správania bohýň, hoci to bol istý zdroj humoru i spôsob priblíženia sa bohov k svetu ľudí. Nastolený spôsob hrania vyvolával dojem, že všetci účinkujúci sú na maxime svojich možností. A práve tu režisér mohol niekedy ubrať, inak povedané – zachovať istú mieru. No až na malé výnimky zvládol kolos, na aký toto divadlo možno ani nepamätá. Nielen režisér, ale aj divák mal čo robiť, aby sa nestratil medzi živými a bábkovými postavami, aby si pamätal ich mená, vzťahy a charaktery.

Autorka textu a pesničiek sa opierala predovšetkým o Zamarovského publikáciu *Objavenie Tróje*. O Zamarovskom je známe, že veľa pozornosti venoval odkrytiu historických pamiatok a životu archeológov, preto aj divadelné predstavenie otvárala dvojica – archeológ Heinrich Schliemann a jeho manželka Sofia. Autorka im prisúdila úlohu rozprávačov, ale veľmi zručne ich zapájala do príbehu ako pozorovateľov, aktérov a hlavne ako zdroj humoru, takže nepôsobili ako retardačne, slúžili skôr časovému posúvaniu deja a odľahčovaniu tragického charakteru príbehu. Dvojicu s vkusom a humorom stvárnil Rudo Kratochvíl a Michaela Liptáková. Podarilo sa im vytvoriť akýsi spojovník príbehu o Tróji s realistickým odkrývaním histórie.

Staré divadlo v Nitre veľkolepým hudobným formátom o páde Tróje uzavrelo letnú sezónu. Treba zdôrazniť, že predstavenie vznikalo v ťažkých personálnych i materiálnych podmienkach, vyžiadalo si veľa úsilia i trpezlivosti všetkých zúčastnených. Výsledok však prekryl všetky útrapy a mladému publiku možno pomôže lepšie pochopiť jednu veľkú historickú epepeju.

Marta Žilková

Štyri hviezdičky z piatich